

Знання державної мови як необхідна умова набуття громадянства України

Панченко Б.С., студент навчально-наукового інституту права та психології НАВС

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент *Янковська Г.В.*

Правову належність особи до держави визначає громадянство. Відповідно ст. 9 Закону України «Про громадянство України» однією з умов прийняття до громадянства України є володіння державною мовою або її розуміння в обсязі, достатньому для спілкування. Щодо процедури перевірки володіння або розуміння державної мови осіб, які хочуть отримати громадянство України, то маємо лише одну правову норму. Відповідно до Указу Президента України «Порядок провадження за заявами і поданнями з питань громадянства України та виконання прийнятих рішень» від 27 березня 2001 року № 215 про наявність необхідних знань з української мови свідчать: або документ про володіння державною мовою або її розуміння в обсязі, достатньому для спілкування, який видається в Україні керівником навчального закладу, місцевим органом виконавчої влади України або виконавчим органом місцевого самоврядування; або копію атестата чи витяг із залікової відомості диплома – для особи, яка має документ про закінчення навчального закладу з вивченням української мови. Утім, наприклад, на підставі чого виконавчий орган місцевого самоврядування надає відповідний документ щодо володіння державною мовою такою особою та на підставі яких критеріїв він визначає, володіє чи розуміє державну мову особа – це все залишається незрозумілим.

Наразі у Верховній Раді України зареєстрований законопроект № 4569 від 26.03.2014 «Про внесення змін до Закону України «Про громадянство України» щодо спрощення порядку прийняття до громадянства України». Зокрема пропонується для осіб – громадян Російської Федерації, які на знак протесту проти протиправної окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь виходять з громадянства Російської Федерації, запропонувати спрощений порядок прийняття до громадянства України. При цьому навіть незнання державної мови не є підставою для неприйняття до громадянства. Але пропонується зобов'язати таких осіб протягом двох років все-таки вивчити державну мову та скласти потім відповідний автоматизований тест, що визначає рівень володіння державною мовою або її розуміння, достатній для спілкування. До речі, передбачено, що такий тест розробить Національна Академія Наук протягом трьох місяців з моменту набрання чинності закону. А вже недотримання цього зобов'язання вважається підставою до втрати громадянства України.

Стосовно знання державної мови в контексті набуття громадянства на прикладі зарубіжних країн варто зазначити, що набуття громадянства у кожній державі по своєму унікальне, має ряд відмінностей і особливостей, притаманних виключно для конкретної держави. Проте ключовою умовою набуття громадянства, характерною для всіх країн світу є знання державної мови на високому рівні. В зв'язку з цим доводиться вчити мову, займатися цим серйозно і отримати якісні знання.

Згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти існує шість рівнів володіння мовою, які були розроблені Асоціацією Мовних Експертів ALTE. Вони охоплюють проміжок від базового до практично бездоганного рівня володіння мовою.

Наприклад, отримання громадянства в Росії передбачає тільки проходження тестування на знання російської мови. Іспит розрахований більш ніж на три години і складається із п'яти частин – читання, письмо, знання лексики та граматики, розуміння усного мовлення і розмовні навички.

Своєрідним є спосіб набуття громадянства Австралії. Іспит являється частиною процедури отримання громадянства. Він складається виключно на англійській мові.

Канадський тест на громадянство являється частиною процедури отримання громадянства. Приймається в двох варіантах – на англійській та французькій мовах. Іспит складається в письмовій формі.

Мовний іспит для отримання громадянства Латвії складається із письмової та усної частин. Особи старше 65 років здають тільки усну частину екзамену. Форму країнознавчого екзамену, письмову чи усну, претендент обирає сам. Окрім відповідей на питання претендент по пам'яті розкаже текст національного гімну. Іспит складено, коли набрано мінімум один бал за гімн і по два бали за обидва питання.

Мовний іспит у США проходить в усній та письмовій формі. Екзаменатор, співробітник служби громадянства та імміграції США, просить претендента на громадянство прочитати і написати декілька речень англійською мовою.

Державна мова – закріплена традицією або законодавством мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та діловодства, громадських органах та організаціях, на підприємствах, у державних закладах освіти, науки, культури, в сферах зв'язку та інформатики. Саме тому її опанування є особливою умовою набуття громадянства практично у всіх країнах. Адже, на мою думку, для побудови громадянського суспільства кожен свідомий громадянин повинен володіти на максимально високому рівні державною мовою, на що і спрямовані політики держав стосовно надання громадянства.